

JÓKAI

— 200 —

„Voltam szeretve és voltam gyűlölve,
mint talán senki más.”

Jókai Mór öröksége:
a Jókai-hagyaték és a magyar
irodalmi hagyomány

2025.02.17-19.

Budapest
Országos Széchényi Könyvtár

HUN
REN

BÖLCSESZETTUDOMÁNYI
KUTATÓKÖZPONT
IRODALMTUDOMÁNYI INTÉZET

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM
KÖZGYŰJTEMÉNYI KÖZPONT

ORSZÁGOS
SZÉCHÉNYI
KÖNYVTÁR

SZTE BTK
Irodalom- és Kultúratudományi
Doktori Iskola

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

AZ NKFI ALAPBÓL
MEGVALÓSULÓ
PROJEKT

Tartalom

Balogh Piroska: <i>A latinitás kulturális rétegei Jókai Mór prózájában</i>	4
Balogh Sándor: <i>Hódolat díszkötésben</i>	4
Baranyai Laura: <i>A Bella-versek – Adalékok Jókai Mór utolsó alkotói korszakához</i>	4
Benda Mihály: <i>„rossz hatást csinál az, ha megszáradt színekre újra vonalozásokat teszünk nedves festékkel” – Jókai Mór műbírálatairól</i>	5
Bényei Péter: <i>Lélektani tematizációk a Jókai-publicisztikában</i>	5
Csikós Gréta: <i>„Nemzeti klasszikus” vagy „nagy ember”? – A Jókai kultuszról a centenárium tükrében</i>	6
Czékmány Anna – Parádi Andrea: <i>„Nyájas irodalmi vitatkozások” – Filológiai vizsgálódások Jókai-szövegek nyelven belüli fordítása kapcsán</i>	6
Dobás Kata: <i>„Leidenfrost cseppje” – A Jókai-bibliográfia története</i>	6
E. Csorba Csilla: <i>A Petőfi Irodalmi Múzeum szerepvállalása a Jókai-hagyaték feldolgozása, kutatása és bemutatása terén (1954–2020)</i>	7
Farkas Evelin: <i>A Véres könyv kritikai kiadásának kihívásai</i>	7
Fried István: <i>A kései Jókai-regények hagyatéka</i>	7
Fülöp Dorottya: <i>Hogyan kerül Petőfi Jókai kései szerelmes versciklusába?</i>	8
Hansági Ágnes: <i>Az árulás pszichopatológiája és a „jól megcsinált regény” – Jókai Mór Szeretve mind a vérpadig</i>	8
Hermann Zoltán: <i>Dialogus és metanarráció A három márványfejben</i>	9
Hites Sándor: <i>Jókai Mór és Pascale Casanova elmaradt találkozása</i>	9
Kalla Zsuzsa: <i>Szokatlan és rendkívüli jelenségek nyomában – Az ismeretterjesztő Jókai</i>	10
Keresztes Mária: <i>Jókai-szövegek a normakövetés fókuszában az ipari tréningeken</i>	10
Koós István: <i>Az üres helyek poétikája Jókainál – Hétköznapiak</i>	10
Margócsy István: <i>Vadon virágai és az 1840-es évek romantikus prózája</i>	11

Márton-Simon Anna: <i>Jókai Vanderguld úr című novellája A Hét indulásának kontextusában</i>	11
Mészáros Zsolt: <i>Nőszabadság és hölgszalon az Életképekben Jókai Mór szerkesztése alatt</i>	11
Owaimer Oliver: <i>Jókai és a Petőfi-kultusz</i>	12
Patonai Anikó Ágnes: <i>Világosság egy igen homályos kis ügyben – Nagy Bella, Boér Hermin, Blaha Lujza, Jászai Mari és Manga szerepe Jókai Mór Fekete vér című darabjában</i>	12
Radnai Dániel Szabolcs: <i>El innen! – Az útirajzíró Jókai</i>	12
Rózsafalvi Zsuzsanna: <i>„...olyannak legyen látva minden igaz ember által, mint aminőnek mi ismertük” – Peti Józsefné Váli Mari visszaemlékezése Jókai Móra</i>	13
Szekeres Nikoletta: <i>„Ilyen csigái vagyunk mi a légtengernek...” – Jókai prózapoétikája A jövő század regényében</i>	13
Szentkereszti Máté: <i>Flóra és Pomona bűvöletében – Jókai botanofil karaktere virtuális kertrekonstrukció tükrében</i>	13
Szilágyi Márton: <i>Egy kései Jókai-regény újraolvasása (Nincsen ördög)</i>	14
Tóth Dóra Ágnes: <i>Jókai Mór ponyvái és meséskönyvei</i>	14
Vaderna Gábor: <i>Jókai és a világirodalom – Az 1852-es elbeszélések filológiai problémái</i>	14
Veres Miklós: <i>Jókai és „A kakasviadal” – A jövő század regényének egy lehetséges irodalmi inspirációs forrásáról</i>	15
Vesztróczy Zsolt: <i>„Ja hovorím szlovenszki, ale ja som uherszki” A szlovákkérdés Jókai Mór szabadságharc alatti publicisztikájában</i>	15

Balogh Piroska: *A latinitás kulturális rétegei Jókai Mór prózájában*

habilitált egyetemi docens

ELTE

balogh.piroska@btk.elte.hu

Számos kutatás hívta már fel a figyelmet arra, hogyan épül be az antik irodalom recepciója egy-egy ókori szerző vonatkozásában Jókai Mór prózájába. Ezek a vizsgálatok, mint legújabban Hajdu Péter *Aeneis*-reminiszcenciákat kutató tanulmánya, általában arra a – némileg vakvágánynak látszó – következtetésre jutnak, hogy Jókai prózájára is érvényes az az evidensnek tűnő szabály, miszerint ezek a szöveghelyek a közös iskolai emlékek megidézésére támaszkodnak, sokszor pontatlanok, és nem céljuk az adott mű mélyebb költőiségének megidézése. Előadásomban e problémakör kapcsán eltérő vizsgálati módszert fogok alkalmazni: nem azt szeretném bemutatni, hogy egy-egy antik szerzőtől hol és mit idéznek meg Jókai írásai, hanem azt fogom áttekinteni, hogy a Jókai-szövegek latinitásra támaszkodó szöveghelyei milyen pretextusokat mozgatnak, ezek milyen viszonyban állnak egymással, és rajtuk keresztül milyen módon értelmezik és aktualizálják Jókai írásai a latinos műveltség egészét és egyes rétegeit. Ez egyszersmind azt is jelenti, hogy a latinitás köréből nem zárom ki a nem antik szövegeket és vonatkozásokat sem: talán épp az lehet a legérdekesebb egy ilyen irányú kutatásban, ha a klasszikus auktorokra is a latinos műveltség Jókaiával kortárs vagy közelmúltbeli elemeiként kérdez rá; illetve nyitott arra a felvetésre, hogy a klasszikus auktorok megidézése nem kizárólag az antik irodalom viszonylatában lehet jelentéssel.

Balogh Sándor: *Hódolat díszkötésben*

restaurátor

PIM MNMKK, Műtárgyvédelmi és Digitalizálási Osztály

balogh.sandor@pim.hu

Az MNM KK. Petőfi Irodalmi Múzeum a Jókai-hagyaték 221 darab díszalbumát, oklevelét és üdvözlő iratát őrzi. A legtöbb Jókai Mór 50 éves írói jubileumára készült. A szokás közvetlen előzménye felfedezhető az I. Ferenc József császárnak és közeli családtagjainak a birodalom különböző pontjairól, ünnepi alkalmakra küldött, a „nép szeretetét” reprezentáló díszkötésekben. Egyedi, díszműipari tárgyként a hódolat kifejezője, a belívek gyakran oklevelek, díszes „feliratok”. Ugyanakkor válik a könyv részletre megvásárolható nyomdai tömegtermékké, leginkább festett vagy aranyozott vászonba kötve. Ilyenek a kor nagy példányszámú könyvsorozatai, *Petőfi Sándor Összes Költeményei*, *Jókai Mór Összes Művei*. Sajátos, hogy az alkotók mindkét típus esetében igyekeztek felhívni magukra a figyelmet, és feltüntették nevüket a kötésekben, így tudható, melyiket készítette Posner és Tsa., Rigler József Ede, Dávidházy Kálmán vagy Gottermayer Nándor. A Petőfi Irodalmi Múzeum Jókai-albumainak hajdani fénye megkopott, a legtöbb sérült, javításra szorul, mégis tökéletesen érzékeltetik a kitüntetett figyelmet, aminek az ajándékozó, a címzett és maga a díszmű egykor egyformán a részese lehetett.

Baranyai Laura: *A Bella-versek – Adalékok Jókai Mór utolsó alkotói korszakához*

tudományos kutató

OSZK MNMKK, Kézirattár

baranyai.laura@oszk.hu

Jókai Mór életművének két kevésbé ismert szegmense a szerző költészete (a versek alapos kutatását nemrégiben Fülöp Dorottya kezdte meg), valamint életének utolsó öt éve: a Grósz Bellával töltött házasságának időszaka. A két halmaz metszéspontján áll egy közel 60 verset magába foglaló, többségében kiadatlan verseket tartalmazó, és alig kutatott szövegkorpusz.

Ezeket a verseket Jókai Bellához, illetve Belláról írta. Ezen írásokat egy kötetben az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára őrzi – a szerző itt található autográf versei válnak hamarosan elérhetővé a Copia felületén fényképekkel és a hozzájuk csatolt metaadatokkal. A Belláról szóló, nagyrészt kiadatlan írások – amelyek Jókai magánéletének megismerését tekintve primer forrásként is kezelhetők – mutatnak ugyan változatosságot a fókuszpontokat illetően, de közös jellemzőjük, hogy a szerző kifejezetten eszményíti feleségét, ezzel egy idealizált alakot teremtve. Ez viszont szöges ellentétben áll azzal a Bella-képpel, amelyet az író halála után a hagyatéki perek kapcsán az író családja láttatott róla: a versek mintegy védőbeszédként hatnak. Előadásom során kitérek egyrészt a Copia szolgáltatásra, annak funkciójára; másrészt igyekszem minél átfogóbb képet alkotni a fent is részletezett korpuszról, hiszen elsődleges forrásként a versek áttekintése segíthet kapcsolatuk és Jókai utolsó alkotói korszakának megismerésében.

Benda Mihály: „rossz hatást csinál az, ha megszáradt színekre újra vonalozásokat teszünk nedves festékkel” – Jókai Mór műbírálatairól

tudományos segédmunkatárs

HUN-REN BTK Irodalomtudományi Intézet, Bibliográfiai Osztály

Benda.Mihaly@abtk.hu

Magyarországon 1840-ben rendeztek először reprezentatív kortárs képzőművészeti kiállítást az előző évben megalakult Pesti Műegylet szervezői. 1840-től 1847-ig, majd 1851–1852-ben évente, 1853-tól 1866-ig pedig havi rendszerességgel szerveztek műtárlatokat. Az egyesület bemutatóival országos hírű, mozgalmas kiállítási élet bontakozott ki, amely megteremtette a hazai képzőművészeti nyilvánosságot. Mivel 1840 előtt nem voltak képzőművészeti kiállítások, így a képzőművészeti kritikának sem volt fóruma. Viszont 1840-től kezdve a művészetkritika jelentős szerephez jutott, és a fő feladata, hogy a kiállításokhoz nem szokott közönséget becsábítsa a galériákban, sőt alkalmanként műalkotások vásárlására ösztönözze őket. Jókai Mór, aki eleinte festőnek készült, első műbírálata az *Életképek*ben jelentette meg az 1847-es műkiállításról. Művészeti írásai publicisztikai munkásságának kis hányadát teszik ki, ám különös helyet foglalnak el a korabeli sajtóban. Az írónak kétségkívül része volt a magyar művészeti élet kibontakozásában. *Kakas Márton a műtárlatban* című cikksorozata a *Vasárnapi Ujság* hasábjain az 50-es évek végén sajtós szint vitt a műfajba. Ezt a sajtós szint kívánom előadásomban megmutatni.

Bényei Péter: Lélektani tematizációk a Jókai-publicisztikában

habilitált egyetemi docens

DE

benyei.peter@arts.unideb.hu

„A legtöbb író nálunk író és hírlapíró egyszerre” – írja 1906-ban Ambrus Zoltán, elsősorban saját nemzedéktársaira (pl. Bródy Sándorra, Cholnoky Viktorra) gondolva – állítása viszont igaz Jókai Móra is, aki számos napilap, hetilap munkatársaként, szerkesztőjeként szinte valamennyi sajtóműfajban publikált. A Jókai-szépróza és a korabeli sajtó nyilvánosság viszonyának feltárásában már komoly eredményeket ért el a recepció: a Jókai-publicisztika filológiai feldolgozása azonban még nem történt meg (csak az 1865-ig megjelent írásoknak van részleges kritikai kiadása), s mindez számos vizsgálódási irányt generál. Előadásomban ennek a végeleáthatatlan korpusznak csak egy egészen kis szeletére nyitok rá. Jókai és a kortárs (tudományos) pszichológia kapcsolatát vizsgáló tanulmányom munkálatai során figyeltem fel arra, hogy a korabeli sajtó szerteágazó diskurzusaiban milyen dinamikusan keverednek az elavulóban lévő lélektan (nedvalkattan, fiziognómia stb.) és az újabb tudományos pszichológia fogalmi, szemléleti aspektusai. A tudásközvetítésre és a legszélesebb olvasóközönség kielégítésére egyaránt törekvő populáris sajtó nyilvánosság nagyban

hozzájárult a korszak átalakuló lélektani tudásszerkezetének formálódásához: a szépi író Jókai ugyanolyan intenzíven merít ebből a diskurzusmezőből, mint ahogy a publicista Jókai maga is alakítja azt – előadásomban ez utóbbira hozok néhány példát.

Csikós Gréta: „Nemzeti klasszikus” vagy „nagy ember”? – A Jókai-kultuszról a centenárium tükrében

doktorandusz

SZTE, Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskola

csikos.greti@gmail.com

A legújabb német és francia befogadáselmélettel foglalkozó szakirodalom a „klasszikus művész” fogalmának sokszínűségét három recepciótörténeti modell felállításával igyekszik megragadhatóvá tenni. Sophie Picard a *nemzeti klasszikus* modelljét a Goethe-, a *nagy ember* modelljét Victor Hugo-, a *mítosz* modelljét pedig a Beethoven-jubileumok elemzésével teszi láthatóvá. A magyar Jókai-recepció egyik fontos eleme a Jókai Mór–Victor Hugo párhuzam kérdése, amelyet először Lengyel Dénes és Hankiss János vetett fel az 1930-as évek végén. A Jókai és Hugo művei közötti filológiai kapcsolódásokból és a két életpályája párhuzamaiból adódóan felmerülhet a recepciótörténeti párhuzam lehetősége is. Előadásomban az 1925-ös Jókai-centenáriumot az 1932-es Goethe- és az 1935-ös Hugo-jubileumok kontrasztjában vizsgálva arra a kérdésre keresem a választ, hogy a 20. századi Jókai-recepció valóban az hugoi *nagy ember*, vagy inkább a goethei *nemzeti klasszikus* modellen belül értelmezhető.

Czékmany Anna – Parádi Andrea: „Nyájas irodalmi vitatkozások” – Filológiai vizsgálódások Jókai-szövegek nyelven belüli fordítása kapcsán

főosztályvezető | tudományos titkár

PIM MNMCK

czekmánya@pim.hu

paradi.andrea@pim.hu

A Petőfi Irodalmi Múzeum Múzeumpedagógiai Főosztályán három éve indult kutatási projekt azzal a céllal, hogy irodalmi szövegek is hozzáférhetővé váljanak értelmileg sérült, tanulásban akadályozott, illetve autisztikus spektrumzavarral élő érintettek számára.

A műhelymunka legújabb eredményéhez kapcsolódva az előadás Jókai Mór 1853-ban megjelent *Egy komondor naplója* és *Az aranyember* egyik fejezete (*A Szent Borbála végzete*) nyelven belüli fordításának filológiai tanulságait ismerteti, többek közt kitér a szövegek lehetséges forrásaira. Bemutatja továbbá a fordítási folyamat állomásait és nehézségeit, valamint az egyszerűen érthető nyelvi szintű szövegek lehetséges TEI-XML kódolását a digitális kiadások számára.

Dobás Kata: „Leidenfrost cseppje” – A Jókai-bibliográfia történetei

DigiPhil-munkatárs

HUN-REN BTK, Irodalomtudományi Intézet, DigiPhil-csoport

Dobas.Kata@abtk.hu

Teljesnek tekinthető, szisztematikus bibliográfia mai napig nem készült Jókai életművéből, annak ellenére, hogy a kritikai kiadás(ok) számos kötete napvilágot látott. A *Jókai 200: Jókai Mór Összes Művei kritikai kiadásának bicentenáriumi munkálatai* nevű OTKA-projekt kiemelt célja, hogy egy ilyen végleges bibliográfia létrejöhessen. Az előadás egyik központi eleme, hogy áttekintést adjon az eddigi filológiai munkálatok során létrejött Jókai-bibliográfiákról, azok felépítéséről, történetéről. A másik központi elem, hogy felvázoljon egy olyan lehetséges munkamenetet, amelyben nem csupán az eddigi tapasztalatok, bibliográfiai adatok beépítésének lehetősége, de a szükségszerű alap kutatás

módszertana, valamint a metaadatok szemantikus adatbázisban való elhelyezésének módja is kiemelt helyet kap.

E. Csorba Csilla: *A Petőfi Irodalmi Múzeum szerepvállalása a Jókai-hagyaték feldolgozása, kutatása és bemutatása terén (1954–2020)*

tiszteletbeli főigazgató

PIM MNMKK, Művészeti, Relikvia-és Fotótár

csorbacs@pim.hu

Ha a Petőfi Irodalmi Múzeum szerepvállalását kutatjuk, nem hagyható ki az elődintézmény, a Petőfi Ház Jókai gyűjteményének bemutatása, sorsának vázolása 1954-ig. A Hegedűs családdal 1910-ben aláírt letéti szerződés és az özvegytől, Jókainé Nagy Bellától 1912-ben megvett hagyatéki együttes nyomán 1912. márciusában nyílt meg a Jókai Múzeum a Bajza utcai Petőfi Házban. Az 1925. évi centenáriumi leszámítva, Jókai személye, hagyatékának feldolgozása háttérben maradt Petőfi mellett. A 2. világháború alatti mentés, a háborús károk felmérése, majd a legszükségesebb állományvédelmi feladatok elvégzése a Budapesti Történelmi Múzeum munkatársaira hárult. Alapításától, 1954-től a Petőfi Irodalmi Múzeum kiemelt figyelmet fordított a Jókai-hagyatékra, az elmúlt hetven évben feldolgozta, gyarapította, kiállításokon népszerűsítette, mindez a tárgyi-, kézirat- és könyvhagyatékra egyformán jellemző. Az intézményben folyamatosan dolgoztak Jókai-kutatók, közülük kerültek ki nem egyszer a kritikai kiadás szerzői, szerkesztői. Az intézmény tudományos-népszerűsítő munkájáról konferencia-kötet és a Jókai-gyűjteményt bemutató háromkötetes katalógus szól. E folyamat állomásait, a kutatás és interdiszciplináris megközelítés eredményeit mutatom be előadásomban.

Farkas Evelin: *A Véres könyv kritikai kiadásának kihívásai*

doktorandusz

DE, Irodalomtudományok Doktori Iskola

farkasevelin125@gmail.com

Jókai Mór *Véres könyv* című műve eddig kevésbé került a kutatások középpontjába. Ennek oka többérettű: egyrészt például hosszabb-rövidebb novellákból álló formája nem állt összhangban az eddigiekben inkább regényekre koncentrált kritikai kiadásokkal és kutatási irányokkal. De említhetjük azt is, hogy a magyarság történetét feldolgozó, vagy éppen a magyarság anekdotikus kincsével operáló művekkel ellentétben itt két „idegen” nép háborúja elevenedik meg, amelynek mozzanatai kevésbé közismertek, és ezért nehezebben megközelíthetőek a szövegek, főként filológiai szempontból. Előadásomban a *Véres könyv* forrásaira és megjelenési formáira, majd a kritikai kiadás lehetőségeire és nehézségeire koncentrálok. Az előadás során a kötet értelmezési lehetőségeiből is felvázolok.

Fried István: *A kései Jókai-regények hagyatéka*

professzor emeritus

SZTE

A dolgozat megkísérli, hogy az életében megjelent utolsó két és a halált követően megjelent posztumusz Jókai-regényeket ne a széles körben elfogadott hanyatlás-tézis alapján mutassa be, hanem az idős író ama törekvéseként, mely egy váltás körvonalait sejteti. A középpontba állított *A mi lengyelünk* egyfelől reagál a korábbi művek szabadságharc- és bach-korszak megjelenítéseire, másfelől az 1880-as regények módosító igyekezetére. Végeredményben az újramondást az újjámondással egészíti ki, ezáltal nem pusztán kiábrándultságáról és sötétülő világlátásáról tesz tanúbizonyságot, hanem az egyre nyilvánvalóbbá tett önironikus-reflexív írásmód lehetetlenségeiről. A háromszög-történet új változatával szolgál, e történetet

összekapcsolja a tékozló birtokosi létforma rendkívül határozott elítélésével, valamint a modern korhoz igazodó birtokvezetési, iparosodó törekvésekkel. Ilyen módon még a feddhetetlen Jókai-hős is új vonásokkal gyarapszik. A regény végére nyilvánvalóvá válik, hogy a gyűlöletet és előítéletességet hirdető „emberi” törvények erősebbek a szeretet és a megértés „isten”i törvényénél. Az elbeszélőnek nem adatik meg, hogy a regény végére létrehozza a maga „igazságszolgáltatásának” megfelelő történetzárást, engedelmeskednie a történetet felülíró elbeszélői „igazság”-nak.

Fülöp Dorottya: *Hogyan kerül Petőfi Jókai kései szerelmes versciklusába?*

doktorandusz

ELTE, Irodalomtudományi Doktori Iskola

dorottyafulop97@gmail.com

Az előadás Jókai második feleségéhez, Nagy Bellához írt költeményeinek értelmezésére tesz kísérletet, elsődlegesen Petőfi ciklusban megjelenő alakján keresztül. A Nagy Bellához írt versek Jókai életében nem jelentek meg önálló kiadványként, azonban a filológiai forrásfeltárás láthatóvá teszi, hogy Jókai legalább egyszer próbát tett egy szerelmes költeményeket tartalmazó kötet tervezésével. E kötetterv alapján a verscsoportban Petőfi alakjának kitüntetett szerep jutott, ugyanis a nyitódarabot egy, a halott barát emlékének szentelt mű képezte volna, valamint a terven szintén szereplő *Életem* című verses önéletrajzban Petőfi kísértétként is megjelent. A kutatás az idős Jókai költői gyakorlatának megértéséhez visz közelebb, bemutatva egyúttal az író kései Petőfi-reprezentációinak néhány vonását, illetve ezek szerepét a ciklus kontextusában.

Hansági Ágnes: *Az árulás pszichopatológiája és a „jól megcsinált regény” – Jókai Mór Szeretve mind a vérpadig*

egyetemi tanár

SZTE

Hansagi.Agnes@abtk.hu

A könyvtárkölcsonzési statisztikák tanúsága szerint 1966-ban a *Szeretve mind a vérpadig* a leggyakrabban előjegyzett regény Magyarországon. Hogy ez az eredmény a hatvanas években, a Jókai-olvasás 20. századi történetének „csúcsidőszakában” az adatsor korabeli elemzői számára sem volt magától értetődő, arra a keresett és kapott magyarázatokból is következtethetünk: képregényadaptációját akkoriban közölte a *Népszava*, rádiósínházi adaptációját pedig folytatásokban követhették nyomon a hallgatók. Az adaptációk és az adaptációk szeriális közlése/közvetítése bizonyosan hozzájárult a regény emlékezetének életben tartásához, ahogyan ahhoz is, hogy elsősorban kardos-kalandos „kurucregényként” rögzüljön az irodalmi köztudatban. Bori Imre már a kétezres évek elején más kontextusba helyezte, az „új ízlés” megnyilatkozásaként tekintett a regényre, amely a szecesszió bizonyos törekvéseitől sem állt távol, legújabbán pedig Koós István invenciózus elemzése mutatott rá, hogy a szerepjáték, a mimikri, a „folytonos elkülönböződés” regényeként is olvasható, amely a modern személyiség keletkezését, és egyúttal az integer személyiség képzetének a lebontását viszi színre. Az előadás arra tesz kísérletet, hogy megmutassa, miként alakítja a regény kompozícióját az én szóródása, miként válik regényszervező elemmé a jelenetek variációs ismétlése, és miként hozza létre ez a kompozíciós technika az áruló pszichogramját Jókai egyik feltehetőleg legtökéletesebben szerkesztett fikciós elbeszélésben.

Hermann Zoltán: *Dialógus és metanarráció A három márványfejben*

habilitált egyetemi docens

KRE

zo.hermann@gmail.com

Jókai 1887-ben megjelent regénye a mai olvasó számára a fantasy és a (metafikciós) történelmi regény határán olvasható szöveg. A korabeli olvasók számára inkább egyfajta – az egykorú európai irodalmi térben is egyedülálló – műfaji kísérlet, az olvasó imaginatív képességeinek folyamatos provokációja. Ezt az olvasóval, az olvasástechnikákkal való rejtett dialógust Jókai *A három márványfejben* egy másik dialógussal is kiegészíti: a regény elbeszélői diskurzusát lépten nyomon egy absztrakt „szerző” és egy absztrakt „kritikus” párbeszédei szakítják meg, ezek – ironikus, sőt szatirikus módon – a konkrét regényi textusokhoz kapcsolódva a történelmi hitelesség, az idő, a fikció, az elbeszélés módja stb. problémáit járják körül. Jókai életművében nincs olyan nagyobb terjedelmű, kifejtettebb írás, amely a regény, az elbeszélés különböző formáinak esztétikai problémáival foglalkozna. (Kemény Zsigmond *Élet és irodalomjához* mérhető kidolgozottságú semmiképpen. A Kemény- és a Jókai-recepciót nem véletlenül zavarta mindig ez a furcsa aszimmetria.) A mai Jókai-filológiának érdemes tehát *A három márványfej* ironizáló dialógusait úgy olvasni, mintha Jókai regény-esztétikai nézeteinek összefoglalását olvasná; de az 1860–1880-as évek Jókai-kritikáira (Gyulai Pál, Péterfy Jenő, Salamon Ferenc) reflektáló szatíráként is érdemes értelmezni a szerző és a kritikus párbeszédét. *A három márványfej* metanarrációja nem pusztán retorikai vagy elbeszéléstechnológiai probléma: az olvasó imaginatív képességeinek próbára tétele mellett egy olyan – később Mikszáthnál is tetten érhető – elbeszélői attitűdöt figyelhetünk meg a regény többszörös metanarrációjában, amely előre igyekszik megcáfolni, hitelteleníteni a bírálóknak, a Jókai-ellenségesen viselkedő „irodalmi Deák-párt” kritikusaik folytonos „akadékoskodásait”. A kritikusokén túl azonban ez *A három márványfejben* megfigyelhető írói attitűd – az előadás nagyrészt erről szól majd – az írói szerep jelenvaló változatai fölött is ironizálni képes.

Hites Sándor: *Jókai Mór és Pascale Casanova elmaradt találkozása*

tudományos főmunkatárs

HUN-REN BTK Irodalomtudományi Intézet, XIX. századi Osztály

Hites.Sandor@abtk.hu

Jókai Mór művei szerzőjük életében (és később is jóideig) jelentékeny módon és mértékben voltak jelen az európai és globális szövegforgalmazásban. Az előadás ennek jelenkori távlataiba igyekszik betekinteni: mi és miként látható ma Jókai működéséből a nemzetközi komparatiztikában? Pascale Casanova 1999-es könyve (*La république mondiale des lettres*) meghatározó hatással volt az utóbbi évtizedek kutatásainak szemléletére és módszertanára. Fontos számotartanunk, hogy Jókai szereplője ennek a könyvnek, mégpedig kiemelt, példázatos funkcióban: a félperiféria azon szerzőinek egyikeként kerül szóba, akik úgy és annyiban képviselhetnek valamely sajátos „nemzeti kultúrát”, hogy és amennyiben azt egyszersem alárendelik a „világirodalmi köztársaság” középpontja, Párizs (a „centrumok centruma”) és a francia irodalom iránti áhítatos rajongásnak. Ennek a beállításnak nem mond ellent (sőt, annak egyik tünete), hogy Casanova hibásan, eltorzítva emlegeti Jókai nevét, „Jkai”-ként. Az előadás ebből az elírásból kiindulva igyekszik bemutatni, hogy mi mindent ért meg és mi mindent ért félre Casanova Jókaiából, mire használja fel és mit von meg tőle, s ebből milyen általánosítható tanulságok adódnak a globális irodalomforgalmazás nyelvi és hatalmi szerkezetére nézve.

Kalla Zsuzsa: Szokatlan és rendkívüli jelenségek nyomában – Az ismeretterjesztő Jókai

gyűjteményi főigazgató-helyettes
PIM MNMKG, Főigazgatóság
kalla.zsuzsa@pim.hu

Jókai szépprózájában fontos helyeken tűnnek fel korának meghatározó természettudományos felfedezései – sokszor fantasztikumba burkolt, alig azonosítható formában. Az író a „természettudományokat szárnyakkal szerelte föl” (Mikszáth). A modernitás, a haladás igénye és jelszava szövegeiben egészen különös módon fonódik össze egy józan, gyakorlatias vallási érzülettel: az isteni legfőbb bizonyítéka a természet rendje, a gondviselés működése, ahogy Berend Iván fogalmaz a *Fekete gyémántokban*, a „tudomány, az istenbe mélyedés tudománya”.

Az előadás kísérletet tesz Jókai könyvtára, széljegyzetei és a kor sajtója nyomán a prózaszövegeknek az eredeti ismeretterjesztő tanulmányokkal, híradásokkal való összevetésére.

Keresztes Mária: Jókai-szövegek a normakövetés fókuszában az ipari tréningeken

doktorjelölt
Széchenyi István Egyetem, Regionális- és Gazdaságtudományi Doktori Iskola
e.m.keresztes@gmail.com

A művészet és a gazdaság egysége új perspektívát nyithat az ipartelepen. A gazdasági rendszerek nem csupán öncélú struktúrák, hanem erkölcsi értékek mentén szerveződnek, melyek fenntarthatóságot és társadalmi igazságosságot tükröznek. Így Jókai *A jövő század regénye* című művének erkölcsi dilemmái csoportmunka révén feldolgozhatóak az ipartelepen. A résztvevők a szöveg által megidézett témák – például technológiai fejlődés, társadalmi egyenlőtlenség és etikus döntéshozatal – kapcsán reflektálnak saját szakmai gyakorlatukra. A foglalkozások célja, hogy a művészet eszközeit felhasználva elősegítsék a résztvevők normakövető és felelősségteljes magatartását. Jókai erkölcsi tanításai segítenek újragondolni a szervezeti normákat, támogatva a fenntartható és etikus működést. A műben megjelenő utópisztikus jövőkép inspirációként szolgál egy olyan gazdasági modell kidolgozásához, amelyben a kreativitás, az etikai vezetés és a társadalmi felelősség kéz a kézben járnak. Az ilyen megközelítés hozzájárulhat a szervezeti kultúra fejlődéséhez, és hosszú távon igazságosabb társadalmat eredményezhet.

Koós István: Az üres helyek poétikája Jókainál – Hétköznapiak

középiskolai tanár
Miskolc, Fókusz Gimnázium
ikoos@freemail.hu

Jókai első regényét olyan korai darabként értelmezték, amiben helyenként már felfénylenek ugyan az érett szerző témái, művészi karakterének egyes jellemzői, ám a regényre még árnyékot borít a szemfényvesztő francia romantika hatása. Tézisem szerint mindez valóban elmondható a szövegről, ám a regénynek számos olyan poétikai jellegzetessége van, ami nem csak a francia romantika, hanem a kései modernség kontextusában is leírhatóvá teszi azt. Az egyik ilyen jellemző az időrend drasztikus megbontása, az egyes epizódok nem sorrendben követik egymást, illetve temporális ellipszisek választják el őket egymástól. Másodsorban, a narrátor mintha kettéválna két különböző szubjektumra: az egyikük láttatja, a másik értelmezi és meséli az eseményeket, ám ez utóbbi szintén tovább hasad más hangokká, hiszen akad olyan szöveghely, ahol az egyik szereplőjével mesélteti el mindazt, ami a saját történetéből kimaradt. Az első narrátor viszont, aki csak láttat, olyan mértékben nem rendelkezik tudattal, hogy sokszor csak leírja a szereplőit, „arcokról” beszélve, ám nem azonosítja őket, más

hangokra bízva azt, ám az identifikáció művelete így sok esetben nem jár teljes sikerrel, mintha a szereplők a szöveg üres helyei lennének, megkérdőjelezve az önazonos szubjektum létét.

Margócsy István: Vadon virágai és az 1840-es évek romantikus prózája

irodalomtörténész

ELTE

margocsy.istvan@btk.elte.hu

A fiatal Jókai elbeszéléskötete látványosan mutatja az 1840-es évek fiatal írónemzedékének elkötelezettségét a szélsőséges (akkoriban franciásnak nevezett) romantika iránt. Az előadás azt szeretné bemutatni, hogyan illeszkedik bele e kötet a korszak prózairodalmába, s milyen párhuzamok mutathatóak ki más, a korban nagy sikert aratott prózaírók (Kazinczy Gábor, Kuthy Lajos etc.) valamint Jókai törekvései között; továbbá azt vizsgálná, hogyan élt tovább e „vadromantikus” tendencia a későbbi Jókai-művekben akkor is, ha Jókai kései vallomása nyomán a Jókai-szakirodalom azt állítja, hogy Jókai „leszokott” volna fiatalkori eltévelyedéséről.

Márton-Simon Anna: Jókai Vanderguld úr című novellája A Hét indulásának kontextusában

doktorandusz

SZTE, Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskola

marton-simon.anna@szte.hu

A Hét című századvégi irodalmi lap mutatványszámában a prózairodalmat egyedülként és kiemelt helyen Jókai Mór *Vanderguld úr* című elbeszélése képviselte. A mutatványszám célja, hogy ízelítőt nyújtson a lap kínálatából és ízlésvilágából, megelőlegezze annak irányát és programját. Egy magát modernként, az újtó ízlés képviselőjeként prezentáló sajtóorgánium esetében különös jelentősége van a szépirodalmi válogatásnak. Jókai novellája *A Hét* mutatványszámának kontextusában egyszerre köti az induló lapot a Petőfi Társasághoz és támaszkodik Jókai nevének húzóerejére. Ugyanakkor a novella tematikusan is illeszkedik az induló *A Hét* programjába, hiszen központi kérdése éppen az, hogyan lesz értéke, presztízse és közönsége a műalkotásnak; hogyan működik a 19. század végén egymástól szétválaszthatatlan módon művészet és piac; hogyan „olvasható” a modern művészeti irányzatok esztétikai nyelve egy 19. század végi átlagbefogadó számára. Az előadás a *Vanderguld úr* című novellát fókuszba állítva vizsgálja Jókai szerepét *A Hét* irodalomszemléletének és művészetéről szóló diskurzusának kezdeti alakulásában.

Mészáros Zsolt: Nőszabadság és hölgyazon az Életképekben Jókai Mór szerkesztése alatt

muzeológus

PIM MNMKK, Művészeti, Relikvia-és Fotótár

meszaros.zsolt@pim.hu

A reformkori divatlapok egyik visszatérő vitatémáját jelentette a nőemancipáció a korabeli európai kulturális-társadalmi folyamatokkal és változásokkal összhangban. Jókai Mór, miután követte Frankenburg Adolfot az *Életképek* élén, szerkesztőként figyelmet fordított a nők helyzetére és irodalmi működésére. Például külön rovatot nyitott számukra *Hölgyazon* címmel. Előadásomban az *Életképek* ehhez a témához kapcsolódó közleményeire támaszkodom az 1847-es szerkesztőváltástól a forradalom kezdetéig, azaz 1848. március 15-ig. Azt vizsgálom, összevetve a két magyar versenytárral, a *Honderüvel* és a *Pesti Divatlappal*, hogy Jókai Mór hogyan foglalkozott szerkesztői stratégiáján keresztül a nemek

közötti egyenlőség eszméjével, milyen értelmezési keretben adott teret a női hangoknak, és mindez milyen esztétikai, sajtópiaci dimenzióval rendelkezett.

Owaimer Oliver: *Jókai és a Petőfi-kultusz*

tudományos munkatárs
PIM MNMKK Könyvtár
owaimer.oliver@gmail.com

Petőfi Sándor emlékezetének egykori barátja, Jókai Mór volt az egyik legjelentősebb alakítója. Jelentőségét jelzi, hogy tagja volt a Reményi Ede kezdeményezésére 1860-ban megalakuló Petőfi-szoborbizottságnak, illetőleg később elnöke lett az 1876/77-ben létrejött Petőfi-Társaságnak is, s természetesen állandó résztvevője volt a különböző formálisabb Petőfi-ünnepségeknek is. Előadásomban az író elveszett barátjáról szóló szépirodalmi műveit helyezem fókuszba. Egyfelől azt vizsgálva, hogy Jókai szépirodalmi tevékenysége milyen szerepet játszott a 19. század második felében formálódó Petőfi-emlékezetben; másfelől arra vagyok kíváncsi, hogy az elemzett írások vajon milyen fénytörésben láttatják Jókai életművét és sokat tárgyalt „mitológia-teremtő” munkásságát.

Patonai Anikó Ágnes: *Világosság egy igen homályos kis ügyben – Nagy Bella, Boér Hermin, Blaha Lujza, Jászai Mari és Manga szerepe Jókai Mór Fekete vér című darabjában*

tudományos kutató
OSZK MNMKK Színháztörténeti és Zeneműtár
patonai.agnes@oszk.hu

Jókai Mór drámai művei néhány kivétellel nem arattak igazi színpadi sikert és a kánonból is hamar kikerültek. Ennek ellenére, vagy éppen ezért nem kevésbé érdekes részei az életműnek. Az 1898-ban bemutatott *Fekete vér* című drámájában Manga cigányasszony szerepét Jókai eredetileg Nagy Bellának szánta. A kritikai kiadás szerint a rendezőség azonban Blaha Lujzát kérte fel a szerepre, akit Jókai bíráló megjegyzéseivel vérgig sértett – a levél a Széchényi Könyvtár Kézirattárában található. A másnapi bemutatón Boér Hermin alakította Mangát, akitől később Jászai Mari vette át a szerepet, miután levelezett az ügyben Jókai-val – ezek a levelek szintén a Kézirattár gyűjteményének részei. A mellékszerep levelezésekből és a fennmaradt színházi dokumentumokból feltáruló története sokat elárul a korabeli személyes és szakmai viszonyokról, és rávilágít egy tévedésre is.

Radnai Dániel Szabolcs: *El innen! – Az útirajzíró Jókai*

tudományos segédmunkatárs
HUN-REN BTK Irodalomtudományi Intézet, XIX. Századi Osztály
radnai.daniel@abtk.hu

Jókai Mór a 19. század műfaji, prózapoétikai, tematikus újításainak és eszmeáramlatainak egyik legsikeresebb szintetizálója a magyar irodalomban; életműve oly sok irodalmi és bölcséleti hagyományt mozgat, hogy a szövegekpusz egy-egy aspektusának vizsgálatára csak monografikus terjedelemben lehet vállalkozni. Előadásom a Jókai-univerzum e sokféleségéből csak egyetlen – szűkebben műfaji-prózapoétikai, tágabban társadalomtörténeti – vonatkozást emel ki: az utazáshoz fűződő viszonyt. A modern magyar utazási irodalom zömmel feldolgozatlan történetében Jókai rendkívül fontos szereplő – ugyanakkor jelen gondolatmenet ezúttal nem az utazási tárgyú irodalmi művek hazai alakulástörténetében helyez el egynémely Jókai-szöveget, hanem elsősorban az életműből kiindulva, annak belső hálózatára figyelve tudatosítja az utazás mint kulturális gyakorlat, személyes tapasztalat és írói kihívás önmagán túlmutató jelentőségét, prózapoétikai, irodalom-, társadalom- és

kultúrtörténeti távlatait a Jókai-életműben. A tárgyalt szövegek – a sajtóban közölt útleírások és fürdőlevelek, az utazás motívumát színre vivő regények, valamint a könyv terjedelmű útirajzok – bemutatásakor egyszerre kapnak hangsúlyt az eltérő időpillanatban és mediális környezetben született publikált alkotások elsődleges kontextusai, valamint az útleírások poétikai funkciói.

Rózsafalvi Zsuzsanna: „...olyannak legyen látva minden igaz ember által, mint aminőnek mi ismertük” – Peti Józsefné Váli Mari visszaemlékezése Jókai Mórra

főosztályvezető
PIM MNMKK Kézirattár
rozsafalvi@gmail.com

1955-ben jelent meg a *Magyar Századok* sorozatban Jókai Mór unokahúgának, Peti Józsefné Váli Marinak az emlékezése. A sajtó alá rendező Lukácsy Sándor nem a teljes visszaemlékezést adta ki, hanem egy válogatást tett közzé az ezer oldalt is meghaladó szövegkorpuszból. A korabeli recenziókból az is tudható, hogy a sajtó alá rendező nem az eredeti kéziratból, hanem másolatból dolgozott. A közelmúltban megkezdett teljes szövegkiadás sajtó alá rendezésekor nemcsak ebből fakadó hibákra bukkantam, hanem eddig nem publikált szöveghelyre is, mely mind az életút vonatkozásában, mind a szépirodalmi szövegek kapcsán tanulságokkal szolgálhat. Előadásomban ezekről a tapasztalatokról számolok be.

Szekeres Nikoletta: „Ilyen csigái vagyunk mi a légtengernek...” – Jókai prózapoétikája A jövő század regényében

doktorandusz
SZTE, Irodalom- és Kultúratudományi Doktori Iskola
nszekeres@gmail.com

Jókai Mór *A jövő század regényében*, az igényes sci-fi regényt olvasó közönség elvárásainak megfelelően, nemcsak az elképzelhető jövőt, hanem saját társadalma jelenét és az emberiség múltját is megírta. Ismeretlen tájakra, elérhetetlennek hitt vidékekre repítette hőseit, ahol ők a kor komfortzónájától erősen elrugaszkodó tetteket hajtottak végre. Miközben a regény megjelenésének idején nagy népszerűségnek örvendett, több jellemzője miatt is rendhagyó műnek tekinthető: szövegének műfaji sokszínűsége kivételes, és narratív technikája a spekulatív irodalmi korpuszon belül is egyedülálló. A regény prózapoétikai megoldásai alapján mindenképpen leszögezhetjük, hogy olyan, nem szokványos szövegalkotással van itt dolgunk, amely kísérletező jellegéből adódóan új elemzési szempontok bevezetését teszi indokolttá, és más típusú olvasási stratégiák lehetőségét veti fel. Előadásomban azt vizsgálom, hogyan hatnak a különféle szövegtípusok és műfaji tradíciók *A jövő század regényének* a hatalmas életműhöz sajátosan kötődő prózanyelvére.

Szentkereszti Máté: Flóra és Pomona bűvöletében – Jókai botanofil karaktere virtuális kertrekonstrukció tükrében

digitális tartalomfejlesztő
OSZK-DBK MNMKK
szentkereszti.mate@oszk.hu

A Jókai200 emlékévként keretében az MNMKK OSZK-DBK digitális filológus, történész és grafikus munkatársai tervrajzok, kéziratok, képi források és a mesterséges intelligencia segítségével elevenítik meg Jókai Mór svábhegyi kertjét. Az előadás egyfelől az interdiszciplináris projekt alapkonceptióját, a megvalósításban rejlő technikai és szakmai kihívásokat, valamint a várható eredményekben rejlő tudományos és ismeretterjesztő

lehetőségeket kívánja bemutatni. Másfelől pedig a digitális forráskiadással összekötött interaktív vizualizáció tudás- és művelődéstörténeti kontextusait tárja fel. Az előadásban, ahogyan az emlékévé második felében elkészülő vizualizációban is a botanofil, azaz a növénytanban (botanika) és a kertészkedésben, különös tekintettel a gyümölcsstermesztésben (pomológia) magasan képzett, ám nem hivatásos botanikusként működő Jókai képe bontakozik ki. Az író botanikai műveltsége, természet iránti szeretete könyvtárának botanika tárgyú könyvei, botanikai és kertészeti publikációi, illetve az OSZK Kézirattárában őrzött *Fák jegyzéke* és a *Kertészgazdászati jegyzetek* alapján a kor természetfelfogásának tükrében kerül bemutatásra.

Szilágyi Márton: Egy kései Jókai-regény újraolvasása (Nincsen ördög)

egyetemi tanár

ELTE

szilagyi.marton@btk.elte.hu

Ez az 1891-es Jókai-regény ritkán kapja meg az elemző figyelmet. A mű általános megítélése leginkább a hanyatló alkotói erejű íróról kialakított közhely keretében történik meg, s ezt kevésbé árnyalták szövegközeli poétikai értelmezések. A regény a kései Jókaira az utóbbi évtizedben komoly figyelmet fordító Fried István érdeklődését is elkerülte. Éppen ezért az előadás arra akar kísérletet tenni, hogy lehetséges-e úgy újraolvasni a *Nincsen ördögöt*, hogy elsősorban a mű motivikus összetevőire figyelünk, s milyen összkép bontakozik ki egy ilyen megközelítésből.

Tóth Dóra Ágnes: Jókai Mór ponyvai és meséskönyvei

muzeológus

PIM MNMKK

toth.dora@pim.hu

Jókai Mór a magyar ponyvanemesítési vállalkozás egyik legjelentősebb fogaskereke volt. A *Jó könyvek a magyar nép számára* című ponyvasorozatban végzett szerkesztői munkája mellett azonban érdemes megvizsgálni az általa írt és a sorozatban megjelentetett történeteket is (*Mátyás diák és Bente úr; Mátyás király és a szegény varga, A czinkotai kántor; Puskás Kalári; Oroszlánhúség; A tengerszem tündére; Thonuzoba pogány vezér hősi halála; A vörössipkás, A szerencsétlen szélkakas*), hiszen ezeket felszólalásaival, publikációival összevetve körvonalazódhat, mit tartott Jókai a nép számára megfelelő olvasmánynak, milyen értékeket kívánt erősíteni az olvasókban. A szövegek egy része később megjelent a *Mesés könyv* és *Meséskönyv* kiadásában, amelyek más olvasóközönséget céloztak meg, az ezekben egyező szövegeknek valamint a kiadások idejének és körülményeinek vizsgálata szintén tanulságos lehet.

Vaderna Gábor: Jókai és a világirodalom – Az 1852-es elbeszélések filológiai problémái

habilitált egyetemi docens

ELTE

vaderna.gabor@btk.elte.hu

Jókai Mór 1852-es novellái kapcsán egy helyütt maga jegyzi meg, hogy Csengery Antal segített neki ekkoriban témát találni. Az, hogy pontosan mit kapott ekkor kortársától, már nem igazán tudható. A kritikai kiadás jegyzetanyagának összeállításakor a sajtó alá rendező szükségszerűen szembesül azzal a kérdéssel, hogy Jókai esetében nem feltétlenül egyetlen konkrét forrás az, ami szövegei alapjául szolgál, hanem inkább irodalmi hagyományok különböző elemeit kompilálja össze. Az 1852-es *Hangok a vihar után* című kötet akár úgy is felfogható, mint különböző világirodalmi trendek (pitaval, Firdauszi, Gibbon, a

Fortunatus-történet ponyvahagyománya) adaptációs kísérletei. Az előadás arra a kérdésre keresi a választ, hogy Jókai esetén a hagyomány domesztikálásáról, a világirodalomnak valamely termékeny körforgásáról van szó, vagy pedig a világirodalom transznacionális kultusza mutatkozik képesnek eltörölni a források lokális sajátosságait.

Veres Miklós: *Jókai és „A kakasviadal” – A jövő század regényének egy lehetséges irodalmi inspirációs forrásáról*

főosztályvezető

PIM MNMKK, Múzeumi Dokumentációs Adattár

veres.miklos@pim.hu

Jókai Mór *A jövő század regényével* megteremtette a modern magyar tudományos-fantasztikus irodalmat. A regény irodalmi inspirációs forrásait az 1981-ben megjelent kritikai kiadás alaposan feltárta. Előadásunk arra vállalkozik, hogy a kritikai kiadás kutatási eredményeinek néhány mozzanatát tovább gondolva kísérletet tegyen annak modellezésére, hogy hatással lehetett-e Jókaira és *A jövő század regényére* az angol hadsereg tisztjének, *George Tomkyns Chesney*-nek az 1871-ben megjelent *The Battle of Dorking* című inváziós sci-fi regénye. Az előadás során párhuzamba állítjuk a két műben az inváziós toposzokat, feltárjuk az azonosságokat és a különbségeket, és megkíséreljük feltérképezni, hogy milyen hazai és külföldi forrásokból értesülhetett Jókai Chesney munkájáról. Nyomozó munkánk során olyan kérdésekre is megpróbálunk választ adni, hogy miként lett népszerű és hogyan változott az angol inváziós irodalom, és milyen volt ennek hazai recepciója 1871 és 1914 között.

Vesztróczy Zsolt: „*Ja hovorím szlovenszki, ale ja som uherszki*” *A szlovákkérdés Jókai Mór szabadságharc alatti publicisztikájában*

történész, főkönyvtáros

OSZK MNMKK

zsoltvesztroczy@gmail.com

A magyarországi nemzetiségek eltérően viszonyultak az 1848 tavaszán létrejött új rendszerhez. Míg a szerbek vagy az erdélyi románok és szászok idővel fegyverhez nyúltak, addig a ruszinok vagy a magyarországi németek elégedettek voltak vele, és a kormányzat mögött sorakoztak fel. A szlovákok álláspontja viszont nem volt egyértelmű. A többségük támogatta az új rendszert, és a szabadságharc alatt mintegy 20–25.000 szlovák nemzetiségű honvéd szolgált magyar oldalon. Ugyanakkor egy kicsi, evangélikus csoport, Lúdevít Štúr és Jozef Miloslav Hurban vezetésével azzal szembefordult, bár az általuk kiállított Szlovák Légiónak az előbbi létszámnak alig a tizedét tette ki. Erre az ellentmondásra Jókai több ízben is reagált a korabeli sajtóban, szembe állítva a magyar oldalon harcoló „derék tótok”-at a császári seregben szolgáló „pánszlávok”-kal. Előadásomban Jókai szlovákokkal kapcsolatos publicisztikáját kívánom bemutatni 1848–1849-ből.